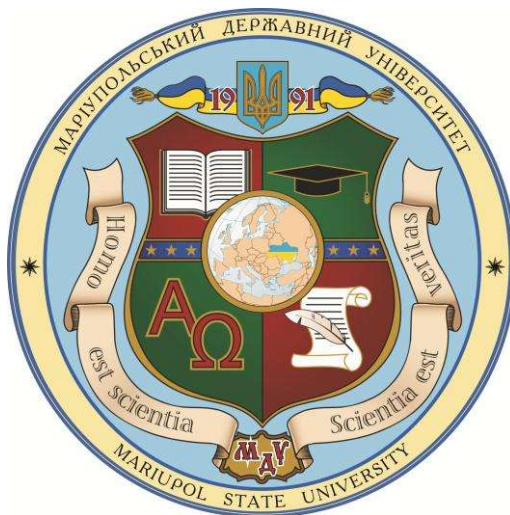

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
НАУКИ ТА ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
XVI підсумкової науково-практичної конференції
викладачів**

31 січня 2014 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

МАРІУПОЛЬ – 2014

УДК 061.3 (063)
ББК 94.3я 431

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 444 с.

Друкується за ухвалою вченої ради Маріупольського державного університету (протокол № 4 від 25.12.2013)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Баймуратов М.О., д.ю.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.; Булатова О.В., д.е.н., проф.; Волошин Ю.О., д.ю.н., проф.; Лисак В.Ф., д.і.н., проф.; Кіндюк Б.В., д.геогр.н., проф.; Коляда Ю.Є., д. ф-м.н., проф.; Косенко Ю.М., к.пед.н., проф.; Ніколенко Л.М., д.ю.н., проф.; Оленіч Т.С., д.філос.н., проф.; Пономарьова І.С., д.і.н., проф.; Почепцов Г.Г., д.філол.н., проф.; Романцов В.М., д.і.н., проф.; Сабадаш Ю.С., д. культурології, проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Соколова І.В., д.пед.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 31 січня 2014 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

***Редакція не несе відповідальності за авторський стиль праць,
опублікованих у збірнику***

© Маріупольський державний університет

1. Гончаров В.В. Евреи Юго-Восточной Украины: на перекрестке традиций и новаций (конец XVIII- начало XX вв.) / В.В. Гончаров – Донецк: изд – во: Вебер (Донецкое отделение), 2008. – 292 с.
2. Мариуполь и его окрестности / Издание почетного попечителя Д.А. Хараджаева. - Мариуполь: Тип. А.А. Франтова, 1892. - 523с.
3. Однодневная перепись начальных школ в империи, произведенная 18 января 1911 г. - Вып. 4, ч. 1. - Одесский учебный округ. губернии: Бессарабская, Таврическая, Херсонская и Екатеринославская. - Петроград, 1914. – 92 с.
4. Слободянюк П.Я. Єврейські общини Православної України: Наукове історико-етнографічне видання / П.Я. Слободянюк. – Хмельницький, 2005. – 409 с.
5. Татаринов С.И. Евреи Бахмута-Артемовска: Очерки истории XVIII – XX ст./ С.И. Татаринов, Ю.А. Семик, С.В. Федяев. – Артемовск, 2001. – 84 с.

УДК930.85(37)''-3-1''(043)

Нікольченко Ю.М., доцент кафедри культурології та інформаційної діяльності, заслужений працівник культури України

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР РИМСЬКОЇ КУЛЬТУРИ III-I СТ. ДО Н.Е.

У III ст. до н.е. Рим остаточно сформувався як об'єднана італійська патриціансько-плебейська держава (лат. *civitas*), що являла собою цивільну громаду, основу якої складала приватна власність. Статус (*status*) римлянина був обумовлений обов'язковою наявністю трьох факторів: бути вільною людиною, бути членом Римської громади, належати до однієї з гілок римських родів.

У III ст. до н.е. Рим, після завоювання усієї Італії, розпочав експансію Східного Середземномор'я як засіб розповсюдження «влади римського народу» (лат. *Imperium populi Romani*). Вона сприяла синтезу італійського способу життя із вдосконаленою грецькою античною цивілізацією. Поруч з політичним, економічним і соціальним розвитком Риму III-I ст. до н.е. (Пізня республіка) розвивалася і його культура, інформаційний простір якої склали джерела, історіографія, художня література та матеріали з Інтернету про духовний світ і релігію римлян, літературу, наукові знання, право і риторику, архітектуру, скульптуру і живопис, масові дійства та видовища.

Духовний світ і релігія. Політичний і суспільно-економічний лад римської цивільної громади виробив систему цінностей, в основі яких лежала військова звитяга та військові подвиги в ім'я держави. На зміну полідемонізму приходять грецькі, карфагенські, північноіталійські боги, але вже з римськими іменами (Юпітер, Юнона, Мінерва, Венера, Марс, Посейдон, Фортуна, Діана, Веста, Меркурій, Аполлон, Церера тощо) та конкретними «обов'язками» перед римським суспільством і його громадянами. Римляни завжди звертали увагу на зовнішній бік релігії, у т.ч. на прискіпливе виконання ритуально-обрядових дій. Але вона не викликала у них священного трепету; їх не цікавила глибина духовного зв'язку з божеством.

Література. Римська література III-I ст. до н.е. розвивалася під впливом елліністичної культурної традиції та була представлена двома основними жанрами – поезією і драмою. Першим професійним римським поетом став грек за походженням – Лівій Андронік (біля 282-204 рр. до н.е.). Розвиток римської поезії продовжив Гней Невій (біля 274-206 рр. до н.е.). Основу його творчості складав римський епос.

Кінець III-поч. II ст. до н.е. був ознаменований появою римської класичної літератури, основу якої складала творчість поета Квінта Еннія (239-169 рр. до н.е.), комедіографа Тіта Макція Плавта (біля 250-184 рр. до н.е.), першого римського прозаїка Марка Порція Катона (234-149 рр. до н.е.) та драматурга Публія Теренція Афры (біля 190-159 рр. до н.е.). Набувала свого розвитку і римська трагедія. Видатними трагіками були

Луцій Акцій (народ. 170 р. до н.е.) та Марк Пакувій (220-130 рр. до н.е.). Основою їхніх творів були грецькі трагедії, особливо з міфологічними сюжетами.

Серед поетів I ст. до н.е. необхідно виділити Тита Лукреція Кара (95-51 рр. до н.е.), якому належить філософська поема «Про природу речей» та Гая Валерія Катулла (біля 87-54 рр. до н.е.) – автора ліричних віршів, у т.ч. «Весілля Фетиди і Пелея».

Поруч з поезією і драмою в римській літературі III-I ст. до н.е. розвивається проза. Марк Порцій Катон став першим римським письменником, який у своїй творчості використав латинську мову. Її розквіт був пов'язаний з творчістю Марка Теренція Варрона (116-27 рр. до н.е.) і Марка Туллія Цицерона (106-43 рр. до н.е.).

Відомим письменником I ст. до н.е. був Гай Юлій Цезар (100-44 рр. до н.е.), державний і політичний діяч, полководець. Його історичні твори написані від третьої особи, щоб надати найбільш об'єктивного характеру вчинкам полководця, «мудрого й улюбленого в військах, полководця, який веде народ Риму до перемог». Унікальним літературним явищем у римській культурі II-I ст. до н.е. стає сатира. Засновником цього жанру вважається Луцій Гай (180-102 рр. до н.е.).

Наукові знання, право і риторика. На відміну від греків, головною рисою мислення римлян був практицизм і прихильність до прикладної науки. В першу чергу це стосувалося агрономії й архітектури. Прикладом цього є твори Марка Порція Катона і Марка Теренція Варрона, у яких глибоко професійно досліджуються різні сільськогосподарські проблеми та шляхи їхнього розв'язання. У спеціальному трактаті «Десять книг про архітектуру» Марк Вітрувій Полліон (II пол. I ст. до н.е.) розробив теорію містобудування, будівельної справи й архітектури та основи пропорційності в образотворчому мистецтві, яка в Ренесансі отримала назву «Вітрувіанської людини».

Пізня республіка була колискою римської історіографії. Її початок пов'язують з творчістю Полібія (201-120 рр. до н.е.). Його «Всесвітня історія» у 40 книгах грецькою мовою охопила історію Риму періоду Пунічних війн (264-146 рр. до н.е.). Важливу роль у формуванні історіографії Риму відіграли анналісти (від лат. *annales* – хроніка, літопис) – письменники-історики, які у III-I ст. до н.е. за хронологічною послідовністю зображували історичні події. Їх поділяють на старших (III-II ст.): Квінт Фабій Піктор, Авл Постумій Альбін, Луцій Цинцій Алімент, Гай Семпроній Тудітан, середніх (II пол. II ст.): Луцій Кассій Геміна, Луцій Кальпурій Пізон Фругі, Гай Фанній, Публій Семпроній Азелліон та молодших (I пол. I ст.): Гней Гелій, Квінт Клавдій Квадригарій, Гай Луциній Макр, Валерій Анціат, Квінт Туберон, Луцій Корнелій Сізenna, Корнелій Непот, Гай Саллюстій Крисп. Проте, для всіх анналістів був характерним патріотизм, перебільшення римських перемог і замовчування поразок. Старші і середні писали грецькою мовою, а молодші – латиною.

У I ст. до н.е. почала розвиватися римська філологія. З'явилися дослідження з історії латинської мови, граматики, орфографії. Відомим філологом був Публій Нігідій Фігул (біля 98-45 рр. до н.е.). Найбільш важливою його працею з філології є «Коментарі до граматики», де аналізувалися особливості латинської орфографії.

Пізня республіка була періодом розквіту римського класичного права. Завершилася епоха юридичного формалізму і отримують визнання принципи «рівності сторін», «справедливості», «сумлінної совісті». Поруч із «Законами XII таблиць» почали діяти закони «загальнонародного права», які набували все більшого авторитету не тільки у юристів, а й загалом у суспільстві. Значного розвитку набуло правознавство. Перші дослідження з юриспруденції з'явилися у II ст. до н.е. Це були коментарі до «Законів XII таблиць». У I ст. до н.е., з'являються фундаментальні правознавчі праці, серед яких особливої популярності набули 18 книг «Цивільного права» та «Дефініції» політика і юриста Квінта Муція Сцеволи (біля 140-82 рр. до н.е.).

На відміну від Греції, де заняття риторикою мали масовий характер, політична система республіканського Риму потребувала практичного красномовства як сфери влади і законодавства. Відомими риториками цього періоду були: Аппій Клавдій Цека, Гай Гракх,

Луцій Ліціній Красс, Марк Туллій Цицерон, Марк Юній Брут, Гай Юлій Цезар. Цезаря вважають засновником преси і журналістики. Обраний у 59 р. до н.е. консулом, він почав видавати «Щоденні протоколи сенату і римського народу».

Архітектура, скульптура, живопис. Завоювання Італії та Середземномор'я та пов'язане з ним фантастичне збагачення Риму, сприяли розвитку містобудування та архітектури. Міста розвиваються за індивідуальними планами, вони забезпечуються оборонними, адміністративними, громадськими і культурними об'єктами, вулицями з кам'яним покриттям, водогонами, каналізацією (клоака). У кожному місті споруджувався театр, або амфітеатр і цирк. Виникає новий тип монументальної споруди – тріумфальна арка. У будівництві архітектори використовують «ордерну аркаду» – арки, які спираються на колони. За допомогою аркад будуються наземні водогони – акведуки (акведук Марція) та громадські будівлі (театр Помпея, храм Фортуни у Римі) тощо.

З IV ст. до н.е. розвивається монументальне мистецтво, пов'язане з спорудженням бронзових скульптур. На Римському форумі, у його храмах і на площах, в інших містах встановлюються статуї богів, політичних діячів, полководців, героїв і звичайних громадян – живих і померлих. З кінця III ст. до н.е., завдяки римській експансії у Східне Середземномор'я, до Італії почали масового надходити мармурові скульптури з пограбованих грецьких міст. Стосовно живопису, достеменно невідомо у яких формах він існував; до нашого часу збереглися лише зображення з фресок у Помпеях та Геркуланумі II пол. I ст. н.е.

Масові дійства та видовища. Політична, військова та економічна велич Риму вимагала ствердження його престижу. Цьому слугували масові дійства та видовища, які ще з VI ст. до н.е. були складовою релігійних свят. З III ст. до н.е. вони, з вражаючою кількістю, набувають світського характеру: Римські, Плебейські, Аполлонові, Мегеленські (на честь Великої матері богів) ігри; землеробські свята: цереалії (на честь Церери, богині землеробства), виналії (свято винограду), консуалії (свято косовиці), сатурналії (свято сівби), луперкалії (свято пастухів), флоралії (на честь богині Флори) тощо. Загальна тривалість свят досягала 76 днів на рік.

Великий вплив на римське суспільство мала ідеологія слави. Загальнонародним святом був так званий «тріумф» – урочистий в'їзд до Риму полководця-переможця. Вимога римського плебсу «хліба і видовищ» увійшла в скарбницю світової культури як крилатий латинський вислів.

Одночасно зі сценічними дійствами у масових видовищах в II-I ст. до н.е. римський театр відіграє значну роль у суспільному і культурному житті республіки. Твори Плавта, Теренція, Пакувія, Акція та ін. з успіхом ставилися в римських містах. У 55 р. до н.е. у Римі був збудований перший стаціонарний кам'яний театр, оснащений спеціальними механічними пристосуваннями для зміни декорацій.

Література

1. Гиро Поль. Частная и общественная жизнь римлян / Поль Гиро. – Санкт-Петербург: «Алетейя», 1995. – 592 с.
2. Культура Древнего Рима: В 2-х т. Т.1. / М.Л. Гаспаров, Н.А. Позднякова, Г.И. Соколов и др. – М.: Наука, 1985. – 431 с.; Т.2. / Е.С. Голубцова, В.Н. Илюшечкин, Г.С. Кнабе и др. – М.: Наука, 1985. – 397 с.
3. Моммзен Теодор. История Рима. В 4 томах. Том первый (кн. I-III) / Теодор Моммзен. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1997. – 640 с.; Том второй (кн. III продолжение, кн. IV) – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1997. – 640 с.; Том третий (кн. IV продолжение, кн. V) – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1997. – 640 с.